

М. В. Сіцінська,
к. держ. упр., докторант кафедри державного управління і менеджменту,
Національна академія державного управління при Президентові України

СУТНІСТЬ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ ЗА СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

M. Sitsinska,
doctoral student in public administration and management
National academy of public administration the President of Ukraine

ESSENCE PARLAMETSKOHO CONTROL FEATURES AND ITS IMPLEMENTATION FOR THE SECURITY AND DEFENCE OF UKRAINE

У статті розглянуто питання сутності парламентського контролю та особливості його здійснення за сектором безпеки і оборони України. Автором встановлено, що при визначенні поняття "парламентський контроль" слід виходити з того, що він є сукупністю складових державного і громадського контролю, які реалізуються через спільні інституції і по відношенню до яких застосовуються певні регулятивні дії з боку держави.

The article describes the essence of parliamentary control and specifics of its implementation in the security sector and defense of Ukraine. The author found that the definition of "parliamentary control" should be understood that it is a combination of the components of the state and public control, implemented through common institutions and in relation to which the specific regulations of the state.

*Ключові слова: парламентський контроль, демократичний цивільний контроль, сектор безпеки і оборони.
Key words: parliamentary control, democratic civilian control, security and defense sectors.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність наукової публікації щодо розвитку та підвищення ефективності демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, зумовлена введенням в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2012 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України", що схвалено Указом Президента України від 29 грудня 2012 року №771/2012, де пріоритетним напрямом розвитку демократичного цивільного контролю є удосконалення механізму парламентського контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України [13].

Сьогодні парламентський контроль є невід'ємною цінністю демократичної форми організації суспільства, оскільки він являє собою "...передбачену Конституцією і законами України діяльність Верховної Ради України, утворених нею органів, обраних нею посадових осіб та народних депутатів України щодо отримання, вивчення, оприлюднення інформації про діяльність, рішення, правові акти інших органів і посадових осіб публічної влади, підприємств, установ та організацій і вжиття на основі цієї інформації передбачених Конституцією і законами України заходів реагування" [4, с. 247].

Зазначимо, що ключова роль у системі демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони повинна належати Верховній Раді України, що забезпечує законодавче врегулювання діяльності всіх складових сектору безпеки і оборони, особливо з огляду на реформи у сфері державного управління, у тому числі оптимізація системи органів виконавчої влади, реформування державної служби та її складових (військової, правоохоронної та інших), зокрема розмежування політичних і адміністративних посад, стабілізація кадрового складу державних органів, уніфікація системи рангів державних службовців, військових і спеціальних звань, класних чинів.

Разом з тим, сьогодні у парламенті немає позитивних зрушень у ключових компонентах, які обумовлюють ефективність законодавчої діяльності Верховної Ради України з питань безпекової та оборонної політики таких, як: підвищення рівня її компетентності за рахунок відповідної системи інформаційно-аналітичного забезпечення її діяльності та підвищення професійного рівня народних депутатів та їх помічників; організація суспільного діалогу по стратегічних питаннях безпекової та оборонної політики з метою підвищення прозорості і з'ясування на-

прямів щодо суспільної думки стосовно концептуальних питань у сфері забезпечення національної безпеки і оборони.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Разом з тим у науковій літературі констатується невисокий рівень обізнаності науковців у питаннях демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Особливо це стосується питань парламентського контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України. На даний час можна констатувати лише поодинокі спроби деяких дослідників та авторів, які розглядали окремі її аспекти. Зокрема у цьому напрямі заслуговують на увагу наукові розробки В.Т. Білоуса, В.П. Горбуліна, В.А. Волощука, Г.П. Ситника, А.І. Семенченка, А.Б. Качинського, В.М. Рижих, В.А. Ліпкана, В.О. Шамрая та інших вчених.

Деякі приклади міжнародних документів, законів, постанов, розкриті у посібнику "Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки: актуальні джерела", який розроблений Центром досліджень армії, конверсії та розброєння у співпраці з Женевським центром демократичного контролю над збройними силами.

Таким чином, це свідчить про те, що проблеми удосконалення механізмів парламентського контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони на сьогодні ґрунтовно не досліджено та потребують системних наукових розробок.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — проаналізувати сутність парламентського контролю та особливості його здійснення за сектором безпеки і оборони України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Парламентський контроль визначається як "...важлива функція Верховної Ради України, що здійснюється безпосередньо парламентом, а також його органами, посадовими особами, народними депутатами України та спеціалізованими допоміжними інституціями — Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини й Рахунковою палатою і спрямована на перевірку законності, ефективності й доцільності дій і рішень органів і посадових осіб державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, з метою виправлення виявлених недоліків та недопущення їх у подальшому" [1, с. 163—164].

Дослідженню парламентського контролю як однієї із провідних функцій українського парламенту присвячена наукова праця Н.Г. Плахотнюк. Автор зазначає, що "...важливим моментом становлення парламентаризму є реалізація Верховною Радою України контрольної функції. Це пов'язано з тим, що ця функція значною мірою опосередковує відносини між законодавчою і виконавчою владою. Український парламент має навчитися здійснювати контрольну функцію щодо органів виконавчої влади прозоро, ефективно та комплексно" [8, с. 441].

Питання реалізації функції парламентського контролю розглядаються у науковій статті М.О. Теплюк. Автором зазначено, що парламентський контроль може мати різний обсяг залежно від форми правління в державі, а також державотворчих традицій. Наголошено, що найбільш сильний парламентський контроль притаманний державам з парламентською формою правління та окреслює основні проблеми на шляху до посилення системи парламентського контролю в Україні, зокрема: "...парла-

ментський контроль в існуючих умовах поділу влади, будучи одним із механізмів "стримувань і противаг" між гілками влади не передбачає прямого втручання парламенту в безпосередню діяльність глави держави, державних органів. У демократичних державах парламентський контроль є механізмом реальної політики, у той час як в умовах авторитарних і тоталітарних режимів контрольні повноваження парламентів, по суті, виявляються фіктивними" [10, с. 463—464].

Також, заслуговують на увагу дослідження парламентського контролю як одного з напрямів діяльності парламенту російських науковців В.П.Беляєва Е.В.Коврякова, Є.В. Охотського.

На основі аналізу зарубіжної практики парламентаризму, у праці Е.В. Коврякової "Парламентський контроль: зарубіжний опыт и российская практика" зазначено, що парламентський контроль може бути визначений як система норм, яка регулює встановлений порядок здійснення нагляду й перевірки, в основному, діяльності органів виконавчої влади, що здійснюється як парламентською більшістю й опозицією, так і допоміжними структурами вищого законодавчого органу і спрямований на оцінку цієї діяльності із можливим застосуванням різних санкцій. Об'єкт парламентського контролю автор визначає як діяльність органів виконавчої влади і її посадових осіб з метою виявлення її неправомірності або неефективності [7, с. 12—13]. Цей підхід викриває парламентський контроль як правовий інститут, який є іноваційним і перспективним щодо розвитку та підвищення ефективності демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.

Російський вчений В.П. Беляєв у праці "Контроль и надзор в Российском государстве" наголошує на тому, що функція контролю притаманна всім парламентам світу та зазначає, що парламентський контроль є одна із форм державного контролю і його основне призначення у парламентських країнах та напівпрезидентських республіках виражається в контролі за діяльністю уряду [2, с. 72—73].

Ураховуючи різну думку серед науковців та експертів щодо ключових питань, які стосуються розуміння сутності парламентського контролю, не можна залишити без уваги необхідність розширеного тлумачення терміну "парламентський контроль" зокрема питань контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України.

Так, у збірнику статей "Контроль та управління: актуальність парламентського контролю над сектором безпеки та його реформуванням" політика у сфері безпеки і оборони традиційно розглядається як звичайна справа органів виконавчої влади, а парламент необхідно відокремити від прийняття державно-управлінських рішень у цій сфері. Також автори проводять детальний аналіз впливу парламентів світу на процеси, які відбуваються у сфері безпеки і оборони їх країн, розглядаючи як їх спільні риси, так і відмінності.

Так, американський конгрес відіграє впливову роль у розвитку американського оборонного бюджету й утримує департамент оборони підзвітним до найдрібніших питань. З іншого боку, у Великобританії, де контроль парламенту полягає лише в щорічному голосуванні за оборонний бюджет, його головним завданням є формування громадської думки, що робить сферу безпеки і оборони більш прозорою завдяки проведенню слухань та обговоренню доповідей. При цьому автори висловлюють своє бачення розв'язання зазначеної проблеми в Україні (де парламентський контроль у цій сфері є обмеженим, оскільки основні конституційні повноваження надані Прези-

дентові України та його адміністрації) шляхом посилення впливу профільного парламентського комітету, залучення до роботи незалежних дослідницьких установ та громадських організацій, а також підвищення політичної готовності парламентарів до контролю за діями Уряду.

Окрім цього, досвід створення ефективної системи парламентського контролю в демократичних державах розглянуто у статті "Армія і парламент: проблеми взаємодії та контролю" [11]. Автор аналізує положення чинного у США закону "Про військові повноваження", який став першим серед серйозних законодавчих заходів конгресу щодо обмеження влади Президента США. Незважаючи на те, що взаємовідносини між виконавчою владою і вищим законодавчим органом у військовій сфері найчастіше регулюються політично, а не юридично, автор робить обґрунтований висновок, що саме парламентський контроль, який здійснюється за активної участі представників політичних партій і громадських організацій, є одним із різновидів контролю за військом і військовою промисловістю. Завдяки цьому загальносвітовою тенденцією є демократизація військової служби.

Також, урахувавши досвід роботи такого парламентського інституту контролю над збройними силами у Федеративній Республіці Німеччина, як уповноважений парламенту з питань оборони, автор вважає за доцільне розглянути можливість запровадження такої посади і в Україні.

В українських реаліях, незважаючи на щорічні Послання Президента України Верховній Раді України та періодичну звітність перед нею керівників силових структур, професор Г.П. Ситник у підручнику "Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади)" [9, с. 363—364], зазначив, що за європейськими стандартами парламентський контроль над сферою безпеки та оборони є повноцінним, коли під час його законодавчих ініціатив постійно перебувають п'ять основних напрямів управлінської діяльності безпекових та оборонних структур: політика, особовий склад (персонал), фінанси, діяльність, матеріально-технічне оснащення.

У межах першого напрямку є право парламенту розглядати і затверджувати базові нормативно-правові акти: концепції, стратегії, державні програми. В законі України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" така норма звужена до державних програм реформування і розвитку Збройних Сил України.

Щодо другого напрямку, то це є повноваження парламенту затверджувати план:

- управління людськими ресурсами (в тому числі й спосіб комплектування сил безпеки та оборони);
- чисельність особового складу всіх складових безпекового сектору держави;
- схвалювати призначення вищих військових керівників.

Зазначимо, що в Україні ці повноваження обмежуються тільки законодавчим затвердженням чисельності особового складу сектору безпеки і оборони України, як правило, без участі в обговоренні з громадськістю та незалежними експертами і науково не обґрунтовані.

Третій напрям — це контроль над державним бюджетом.

Важливою також залишається проблема вдосконалення бюджетного контролю над сектором безпеки і оборони з боку Верховної Ради України, де на окрему увагу заслуговує формування видатків для фінансування програм закупівлі основних видів озброєння і тех-

іки та, що найголовніше, їх обов'язкове виділення протягом відповідного бюджетного періоду. Йдеться про так звані захищені статті у державному бюджеті країни.

Відносно четвертого напрямку є право парламенту на розслідування у випадку помилкової або невдалої діяльності виконавчої влади. В діяльності українського парламенту практики такого контролю, на жаль, не існує.

П'ятий напрям передбачає причетність парламенту до питань матеріально-технічного переоснащення силового сегменту держави на рівні уточнення потреб у новому оснащенні та урядових рішень відносно контрактів щодо закупівлі і продажу.

Також в багатьох європейських країнах важливим інструментом впливу на виконавчу владу в питаннях безпеки і оборони є процедура парламентської санкції. Зокрема вона діє при вирішенні питань переозброєння безпекового сектору і практично розглядається як участь у прийнятті управлінських рішень щодо цих важливих питань.

Відповідно в європейській практиці особлива увага приділяється питанню компетентності парламенту, оскільки без компетентності членів парламенту та без тісної співпраці сторін (парламенту та силовиків) не може бути належного застосування влади парламенту та ефективного планування в силових відомствах.

Зазначена проблема вирішується наявністю в складі парламенту досвідченого професійного штату державних службовців, експертів та науковців, які володіють знаннями, навичками та іншими інформаційними засобами для підтримки членів парламенту на професійному (спеціальному) рівні, необхідному для забезпечення належної підзвітності представників сектору безпеки і оборони, а також інформують парламентаріїв щодо ключових проблем у сфері безпеки і оборони відповідно до їх компетенції.

Зауважимо, що при цьому особливий наголос робиться на важливості розуміння парламентаріями потреб безпекового сектору держави.

Внаслідок конституційних змін і за результатами першого етапу адміністративної реформи головні повноваження з керівництва всіма структурами безпекового сектору держави виявилися зосередженими в руках Президента. Парламент, Уряд, міністерства та відомства усуненні від процесу формування стратегічних рішень та опікуються переважно тактичними питаннями реалізації політики національної безпеки і оборони визначеної Президентом.

Зокрема автори А.Н. Домрин, Н.М. Касаткіна, Д.А. Ковачев в російському виданні "Институты конституционного права иностранных государств" вважають, що саме від організації парламентського контролю в державі залежить реальність або фіктивність багатьох прав, які належать до компетенції парламенту, тобто саме від контрольних повноважень парламенту залежить його справжнє місце в системі державних органів.

Так, санкцією, яка забезпечує реалізацію контрольних повноважень парламенту, автори вважають право парламенту відправити у відставку підконтрольний йому державний орган або посадову особу. Із цього вони роблять висновок, що здійснення всіх інших прав парламенту, як, наприклад, права на організацію парламентських слухань, призначення слідчих комісій, розгляд запитань і запитів депутатів, може лише привернути увагу громадськості до недоліків у їхній роботі, але не забезпечує юридичної можливості парламенту примусити ці державні

органи й посадових осіб бути законслухняними й проводити ту політику, яку парламент вважає доцільною [5, с. 258]. На нашу думку, такий підхід є справедливим та прозорим для парламентської або президентської форм правління.

Що стосується можливостей впливу парламенту на державні органи, то така окрема специфічна форма парламентського контролю, як бюджетно-фінансовий контроль, що передбачає право на розподіл бюджетних коштів, є фактично основним інструментом реального впливу на державну політику у сфері національної безпеки в більшості парламентів світу. Важливою для України залишається проблема вдосконалення бюджетного контролю над сектором безпеки та оборони з боку парламенту.

Російська дослідниця С.В. Бендюріна розглядає парламентський контроль як функцію соціального управління, яка здійснюється органом законодавчої гілки влади [3, с. 10]. Парламентський контроль спрямовується на унеможливлення узурпації адміністрацією влади, нівелювання діяльності демократичних інститутів. Проте, це можливо лише за умови його дієвості.

Автори М.М. Утяшев і О.О. Корнілаєва дають визначення парламентському контролю як "комплексу різних заходів, що здійснюються вищим законодавчим (представницьким) органом державної влади щодо постійного нагляду й перевірки діяльності системи, а також щодо усунення виявлених в результаті такої перевірки порушень і попередження можливих невідповідностей" [12, с. 30]. На наш погляд, воно не враховує наявність інших суб'єктів його здійснення.

Іншу думку має російський вчений Р.Ш. Караєв, який вважає, що парламентський контроль — це "вид державної діяльності законодавчого органу державної влади, його уповноважених на те внутрішніх структур, парламентарів та спеціально сформованих ним із цією метою державних органів, що включає комплекс різних легальних заходів із постійного або ситуативного спостереження, виявлення, планової або ініціативної перевірки органів виконавчої влади у зв'язку з виконанням ними своїх завдань і функцій, а також із корегування діяльності цих органів з метою попередження зловживань і соціальних конфліктів" [6, с. 8].

Більшість визначень парламентського контролю, його сутності, змісту й ролі є ґрунтовними, але мають один суттєвий недолік. На нашу думку, помилковим є розгляд парламентського контролю як форми контролю вищого законодавчого органу лише за діяльністю органів виконавчої влади відкритих для суспільства. На нашу думку, сфера парламентського контролю є набагато ширшою, та стосується і спеціальних служб, закритий характер функціонування яких потребує запровадження відповідних механізмів спостереження та прийняття рішень.

З огляду на прагнення України створити правову, соціальну, демократичну державу ми обрали предметом дослідження тільки економічно розвинені демократичні країни. Узагальнюючи результати проведеного дослідження щодо контролю в суспільстві, можна стверджувати, що парламентський контроль являє собою синтез державного і громадського контролю.

Ґрунтуючись на загальному розумінні контролю як певної цілеспрямованої діяльності, на підставі аналізу Конституції України й чинного законодавства, розглядаючи Верховну Раду України як колегіальний орган, що включає в себе відповідні структури, відносно яких вона є вищим органом управління, можемо визначити парла-

ментський контроль в Україні як вищу форму контрольної діяльності в державі, що поєднує державний і громадський контроль.

Головною метою парламентського контролю є не тільки перевірка законності, ефективності й доцільності діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, підприємств, установ й організацій, посадових і фізичних осіб, але й виявлення відхилень від конституційних засад, державних програм, причин незаконної або недоцільної діяльності й засобів, спрямованих на вдосконалення й розвиток об'єкта контролю. Парламентський контроль сприяє виявленню й подоланню в державі суперечностей і неузгодженостей між органами законодавчої і виконавчої влади, захисту особи від зловживання владними повноваженнями, забезпеченню верховенства права.

Суб'єктами парламентського контролю є Верховна Рада України та уповноважені нею органи й посадові особи на проведення контролю або його окремих функцій.

Коло активних учасників парламентського контролю різко розширюється, й до нього треба відносити будь-які об'єднання громадян, політичні партії, засоби масової інформації й конкретних громадян України, які зацікавлені в процесі й наслідках контролю.

Об'єкт парламентського контролю — це діяльність підконтрольного об'єкта (органу, посадової особи), на який спрямовані контрольні дії суб'єктів й активних учасників контролю.

Підконтрольними об'єктами виступають органи державного управління, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи, а також органи, підприємства, організації, установи, які створені в Україні або діють в межах її інтересів за кордоном. Громадяни України, а точніше їх права і обов'язки, також є об'єктами парламентського контролю.

Таким чином, місце парламентського контролю в системі державного управління зумовлено статусом суб'єкта контролю — представницького органу держави. Це дає підстави для визначення парламентського контролю як вищої форми контрольної діяльності в державі, яка виходить за межі державного контролю як функції державного управління.

Сьогодні межі парламентського контролю в системі державного управління закінчуються там, де починаються повноваження оперативної й виконавчо-розпорядчої діяльності, а також повноваження судової влади щодо здійснення правосуддя, втручатися у які відповідно до принципу поділу влади законодавча влада не має права.

Відповідно, сутність парламентського контролю полягає у здійсненні комплексу заходів щодо забезпечення законності в діяльності органів виконавчої влади, аналізі практики реалізації законодавства, а також досягненні злагодженої роботи державного механізму й запобіганні порушенням прав і свобод людини і громадянина.

Отже, визначення поняття парламентського контролю складає одну з ключових проблем в сучасних наукових дослідженнях з державного управління, оскільки розглядається вченими на основі різних концептуальних методологічних підходів, а також з урахуванням особливостей, притаманних діяльності парламентів різних країн.

ВИСНОВОК

З огляду на викладене вище можна вважати, що парламентський контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони України — це неодмінна умова демократії, що включає систему наглядово-спостережних заходів і засобів, здійснюваних з боку Верховної Ради України, за-

безпечує законодавче врегулювання діяльності всіх складових сектору безпеки і оборони України та включає право: ініціювати закони або приймати поправки до них, вносити питання; викликати посадових осіб виконавчої влади і співробітників цих апаратів для надання свідчень; збирати представників громадянського суспільства; право на доступ до секретної інформації; робити парламентські запити і право проводити слухання; розподіляти й перерозподіляти оборонні бюджетні фонди; санкціонувати або не санкціонувати відправку Збройних Сил України, інших складових сектору безпеки і оборони за кордон; затверджувати або не затверджувати концепцію політики національної безпеки, з метою попередження й недопущення порушень конституційних прав і свобод людини та громадянина їхніх законних інтересів і інформування суспільства про безпекову та оборонну політику держави.

Перспектива подальших розвідок даної проблеми є організація парламентського контролю за діяльністю спеціальних служб, закритий характер функціонування яких потребує запровадження відповідних механізмів спостереження та прийняття державно-управлінських рішень.

Література:

1. Адміністративна процедура та контроль за діяльністю адміністративних органів в Угорщині, Польщі, Болгарії, Естонії та Албанії / [пер. з фр. Л.А. Пашко, Л.А. Хомічак]. — К.: Вид-во УАДУ, 1999. — 236 с.
2. Беляев В.П. Контроль и надзор в Российском государстве: [монография]. — М.: ТК Велби; Проспект, 2005. — 272 с.
3. Бендюрина С.В. Федеральный парламентский контроль в российской Федерации: Конституционно-правовое исследование: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 "Конституционное право; муниципальное право" / С.В. Бендюрина; Уральская гос. юрид. академия. — Екатеринбург, 2003. — 22 с.
4. Журавський В.С. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) / В.С. Журавський. — К.: Парламентське видавництво, 2002. — 344 с.
5. Институты конституционного права иностранных государств / [А.Н. Домрин, Н.М. Касаткина, Д.А. Ковачев и др.]; отв. ред.: Д.А. Ковачев. — М.: Городец-издат, 2002. — 496 с.
6. Караев Р.Ш. Конституционно-правовые формы парламентского контроля за исполнительной властью в Российской Федерации: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 "Конституционное право; муниципальное право" / Р.Ш. Караев; Северо-Кавказская академия гос. службы. — Ростов-н/Д., 2005. — 22 с.
7. Парламентский контроль: зарубежный опыт и российская практика. — М.: ОАО "Издательский дом "Городец", 2005. — 192 с.
8. Плахотнюк Н.Г. Контроль як провідна функція українського парламенту (організаційний аспект) / Н.Г. Плахотнюк // Парламентаризм в Україні: теорія та практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-й річниці з дня проголошення незалежності України (Київ, 26 червня 2001 р.); Верховна Рада України; Ін-т законодавства. — К., 2001. — С. 441—446.
9. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник. — К.: НАДУ, 2012. — 544 с.
10. Теплюк М.О. Парламентський контроль — одна з основних функцій парламенту України / М.О. Теплюк // Парламентаризм в Україні: теорія та практика: матері-

али Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-й річниці з дня проголошення незалежності України (Київ, 26 червня 2001 р.); Верховна Рада України; Ін-т законодавства. — К., 2001. — С. 463—468.

11. Требін М. Армія і парламент: проблеми взаємодії та контролю / М. Требін // Нова політика. — К., 1999. — № 3 (23). — С. 46—53.

12. Утяшев М. М. Контрольные функции региональных парламентов: сравнительный анализ / М.М. Утяшев, А.А. Корнилова // Право и политика. — М., 2001. — № 1. — С. 29—32.

13. Указ Президента України від 29.12.2012 року №771/2012 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2012 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U771_12.html

References:

1. Pashko, L.A. and Homichak, L.A. (1999), [Administrative procedures and monitor the activities of administrative bodies in Hungary, Poland, Bulgaria, Estonia and Albania], Academy of Public Administration, Kyiv, Ukraine.
 2. Belyaev, V.P. (2005), [Control and supervision in the Russian state], TC Valby, Moscow, Russia.
 3. Bendyurina, C.V. (2003), Federal parliamentary control of the Russian Federation: Constitutional and legal research, Ph.D. Thesis, Constitutional law, municipal law, Ural State. jurid. Academy, Ekaterinburg, Russia.
 4. Zhuravskiy, V.S. (2002), [Formation and development of Ukrainian parliamentarism (theoretical, organizational and legal problems)], Parliamentary publisher, Kyiv, Ukraine.
 5. Domrin, A.N. Kasatkina, N.M. and Kovachev, D.A. (2002), [The institutions of the constitutional rights of foreign states], Gorodets, Moscow, Russia.
 6. Karaev, R.Sh. (2005), Constitutional and legal form of parliamentary control over the executive power in the Russian Federation, Ph.D. Thesis, Constitutional law, municipal law, North-Caucasus Academy of state service, Rostov-on-don, Russia.
 7. Parliamentary control: international experience and Russian practice, (2005), Gorodets, Moscow, Russia.
 8. Plakhotnyuk, N. G. (2001), "Control as a leading feature of the Ukrainian Parliament (the organizational aspect)", [Parliamentarism in Ukraine: theory and practice], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya, Institute of legislation, Kyiv, Ukraine, pp. 441-446.
 9. Sytnyk, G.P. (2012), [State management in the sphere of national security (conceptual and organizational and legal framework)], NAPA, Kyiv, Ukraine.
 10. Teplyuk, M.O. (2001), "The parliamentary oversight is one of the main functions of the Parliament of Ukraine", [Parliamentarism in Ukraine: theory and practice], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya, Institute of legislation, Kyiv, Ukraine, pp. 463—468.
 11. Trebin, A.M. (1999), "The army and the Parliament: the problems of interaction and control", Nova polityka, vol. 3(23), pp. 46—53.
 12. Utyashev, M.N. (2001), "Control functions of the regional parliaments: comparative analysis", Law and politics, vol. 1, pp. 29—32.
 13. Decree of the President of Ukraine from, (29.12.2012), №771/2012, [Electronic resource] — Access: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U771_12.html
- Стаття надійшла до редакції 19.09.2013 р.